

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar Kunskapskrav för uppehållstillstånd

Inledning

Saco har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25).

Utredningen föreslår att det ska införas ett kunskapskrav för att få permanent uppehållstillstånd i Sverige. Den sökande måste därmed enligt förslaget få godkänt på ett särskilt prov som består av två delar – ett delprov i det svenska språket och ett delprov om det svenska samhället.

Finns det ett behov på ett kunskapskrav?

Det är få personer utanför Sverige och Finland som talar svenska, vilket i praktiken innebär att nästan alla arbetskraftsinvandrare måste lära sig ett nytt språk. Vidare är kunskapsnivån på engelskan generellt mycket god i Sverige och i många branscher klarar man sig alldeles utmärkt på enbart engelska. Näringslivet är dessutom beroende av arbetskraftsinvandrare för att få den kompetens som behövs. Efterfrågan på kompetent personal är stor och det behövs fler som vill jobba i Sverige. Det nuvarande förslaget om ett kunskapskrav kommer innebära att rörligheten på arbetsmarknaden försämras. Saco anser att varje lagändring som i praktiken innebär ett extra hinder för arbetskraftsinvandrare noga måste övervägas. I övrigt är en fråga om hur förslagen förhåller sig till Tidöavtalets skrivning om att permanenta uppehållstillstånd ska utmönstras.

Mot bakgrund av behovet av kompetens avstyrker Saco betänkandets förslag som helhet. Kunskapskrav är inte rätt väg att gå. Saco väljer att yttra sig ytterligare i vissa valda delar. Synpunkter lämnas på de områden som särskilt rör våra medlemsförbund och deras medlemmar.

Arbetskraftsinvandring är viktigt för Sverige

Sacos medlemsförbunds medlemmar bidrar i hög grad med sin utbildning och kompetens på den svenska arbetsmarknaden. Sveriges roll som kunskapsnation är beroende av denna kvalificerade arbetskraft för sin kompetensförsörjning. I betänkandet beskrivs behovet av den utländska arbetskraften på ett tydligt och bra sätt (s.390–391). Genom att underlätta tillträdet till den svenska arbetsmarknaden kan attraktiviteten att arbeta, investera och forska i Sverige öka.

Ett ikraftträdande som främjar rättssäkerhet

Om ett kunskapskrav ska genomföras instämmer Saco i förslaget om ett senare ikraftträdande den 1 juli 2027. Förslaget om ikraftträdandedatumet framstår som välgrundat där utredningen har beaktat att det tar lång tid att konstruera ett kunskapsprov som kan uppfylla kravet på rättssäkerhet. Experter inom provkonstruktion från flera universitet har gjort bedömningen att tidsåtgången för att ta fram ett kunskapsprov inte kan understiga tre år (s. 363–364), vilket självfallet måste vara vägledande i det fortsatta arbetet. Saco kan inte nog betona vikten av att systemet för permanent uppehållstillstånd är ändamålsenligt, genomtänkt och rättssäkert.

Skapa möjlighet till anpassning

Ett senarelagd ikraftträdande får även betydelse för de personer som berörs av det nya kunskapskravet. Många gånger bedrivs forskning och undervisning på lärosätena i en internationell miljö med engelska som arbetspråk. Detsamma gäller även för stora globala företag. Organisationer, akademien och företag har därför fört fram att det vid den internationella rekryteringen av forskare och arbetskraft är mycket viktigt med en god framförhållning. Det behövs en längre tidsperiod innan de nya ändringarna om ett kunskapsprov träder i kraft. Saco instämmer i den bedömningen. De personer som berörs måste i god tid få kunskap om lagändringarna för att exempelvis kunna påbörja studier i svenska – något som en större arbetsgivare skulle kunna hjälpa till med på arbetsplatsen.

Det ska också påpekas att krav på studier i svenska kan medföra en försämrad arbetsproduktivitet särskilt om det gäller arbetsplatser som inte använder svenska som arbetspråk. I betänkandet anges att kunskapskravet i princip ska gälla för alla utlänningar med mycket få undantag. Det finns dock en anledning att överväga en utökning av undantagen, bland annat för grupper som inte alls behöver svenska i sitt arbete. Det är viktigt att uppmärksamma att förslaget om ett kunskapskrav medför att viktig tid tas från exempelvis forskning och läggs på studier i svenska.

Lyfta arbetstagares rätt till ledighet för utbildning i svenska

Saco vill påminna om den rätt arbetstagare har att vara ledig från sin anställning för att delta i svenskundervisning enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Lagen gäller för en arbetstagare som har antagits till kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Rätten till ledighet är också något som Saco anser att UHR borde informera om. Det skulle kunna göras på den webbplats som enligt förslaget ska utvecklas om kunskapsprovet. Det är viktigt att alla

arbetstagare nås av den informationen, även dem som inte är fackligt anslutna.

Rätt till ledighet för studier om det svenska samhället

Saco anser att även studier om det svenska samhället måste ge arbetstagare rätt till ledighet från sin anställning. Ledigheten bör omfatta de studier som behövs för att klara det föreslagna kunskapskravet. Grundläggande utbildning i svenska omfattas av lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare, se ovan. Annan ledighet för studier omfattas av studieledighetslagen (1974:981) om vissa krav är uppfyllda, exempelvis ett visst kvalifikationskrav i fråga om anställningstid hos arbetsgivaren. I studieledighetslagen finns även ett visst utrymme för arbetsgivaren att skjuta upp arbetstagarens begärda ledighet. Det är dock inte rimligt att en arbetstagares möjligheter att klara kunskapsprovet för ett permanent uppehållstillstånd ska kunna äventyras på grund av dessa hinder/trösklar. Ledighetslagstiftningen i denna del behöver därför ses över.

Saco hänvisar också till bilagda remissvar från Sacoförbunden Akademikerförbundet SSR och DIK. Vi bilägger även ett remissvar från Saco studentråd.

Med vänliga hälsningar
Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Maria Rasmussen
Utredare